

Chợ cá Trần Quốc Toản xưa

Một người bạn đã gửi cho tôi một tấm hình chợ Trần Quốc Toản. Nhìn tấm hình ó vàng lòng tôi chợt dâng lên bao niềm cảm xúc về tuổi thơ nơi mình sinh sống.

Ngày ấy, khi đưa con đầu lòng là tôi vừa được 6 tháng tuổi là ba tôi rời quê vào Sài Gòn lập nghiệp. Khi tôi được hơn 2 tuổi, ba đưa mẹ tôi và tôi vào Saigon, sống tại tiệm uốn tóc Thanh Xuân số 487, Lý Thái Tổ đối diện chợ cá Trần Quốc Toản, quận 10. Rồi sau đó tôi có thêm 8 anh chị em nữa và sống tại đó cho đến ngày nay.

Chợ cá Trần Quốc Toản năm 1964. (Ảnh: Lparkers)

Đó là vào thập niên 1959-1960, do nơi góc đường Trần Quốc Toản – Nguyễn Tri Phương và phía cuối đường Lý Thái Tổ còn nhiều đất trống, trại lính xung quanh. Cát chợ cá đầu mối ở đây là hợp lý, cung cấp thủy hải sản tỏa ra các chợ nhỏ của khắp vùng Sài Gòn – Chợ Lớn.

Chợ cung cấp thủy hải sản cho chợ nhỏ khắp vùng Sài Gòn Chợ Lớn. Xung quanh chợ là trại lính, bên trái chợ là đường NTP có khu gia binh Đồng Đa và cư xá Đồng Tiến. Bên phải chợ là khu cư xá Nguyễn Trung Trực. Đối diện cư xá này là trại Quân Cảnh (nay là Bệnh viện Nhi Đồng 1).

Tôi được học chữ tại nhà ông thầy đồ già trong hẻm phía sau, rồi học trường mẫu giáo Nhi Đồng và học tiểu học ở trường Đồng Tiến số 514 đường Nguyễn Tri Phương ngay phía sau chợ cá TQT. Trường Đồng Tiến khi đó là một trường đạo Thiên Chúa. Kế bên đó là nhà thờ Đồng Tiến. Cứ mỗi thứ năm chúng tôi được các ma soeur dắt đi cổng sau trường để qua nhà thờ học giáo lý. Tuy gia đình tôi đạo Phật, nhà lại gần trường tiểu học Minh Mạng đường NTP nhưng ba tôi vẫn cho các chị em tôi học trường đạo vì theo ba tôi, trường đạo có kỷ luật hơn.

(Ảnh :: Thanh Tùng)

Học xong lớp nhất (bây giờ là lớp 5)

(Ảnh :: Thanh Tùng)

thì có vài người con thi đậu vào trường công. Con gái thì học lớp đệ thất ở trường Gia Long, con trai học ở trường Petrus Ký. Đứa nào thi rớt thì ba tôi cho học tại trường đạo Nguyễn Bá Tông, đường Bùi thị Xuân, q1 và đi xe đưa rước đến khi thi tú tài.

Trung học Nguyễn Bá Tông, q1 (Ảnh :: Thanh Tùng)

Lúc đó, tôi không biết chợ cá có từ lúc nào nhưng khi tôi học tiểu học ở trường Đồng Tiến, chị em tôi không thích đi đường NTP phía chợ mà cứ băng qua ngã tư để đi bên kia đường NTP đến trường, tránh mùi hôi của chợ cá.

Chợ cá họp khoảng 2, 3 giờ sáng để phân phối cá lại cho các nơi khác đến lấy và khoảng 5 giờ sáng thì tan chợ. Sau đó chợ được một xe bồn nước lớn để xịt nước tẩy rửa đất. Buổi sáng gió thổi, người mùi tanh nhưng đến trưa chiều thì người mùi hôi thối, nhà gia đình tôi lại ở đúng hướng Bắc nên lãnh trọn mùi tanh hôi của chợ. Và do trường học ở ngay phía sau chợ nên mùi tanh, hôi thối của chợ cá xông vào trường học thật khó chịu, đứa thì nôn mửa, đứa thì bịt mũi. Nhưng người riết rồi thành quen và mùi hôi có khi còn giúp chúng tôi tỉnh ngủ nữa !

Nhưng chính mùi tanh của cá đã giúp những người buôn bán cá và nhiều người buôn bán theo chợ cá, kiếm ra tiền lo cho đời sống gia đình được đầy đủ, ấm no. Có những người sống nhờ vào chợ cá,

như họ hay những đứa con của họ móc cá trộm, móc cá rớt rồi đem qua dãy nhà mặt tiền đối diện chợ bán hoặc bán cho những tín hữu đi lễ sớm ở nhà thờ Bắc Hà gần đó.

Bên hông phải của chợ là bãi rác to đùng, đầy ruồi nhặng. Bãi rác đó vừa là chỗ bỏ rác của chợ cá, vừa là bãi rác công cộng. Bãi rác công cộng này nhận rác của các khu dân cư lân cận, được xe ba gác mang tới bãi đổ để chờ xe rác thành phố đến thu gom. Và không phải lúc nào xe rác cũng đến dọn dẹp đúng giờ, có khi vào những ngày lễ lạt, rác dồn đống ngày này qua ngày khác. Chính cái bãi rác khổng lồ này đã góp phần làm cho chợ cá TQT có mùi tanh, hôi thối nổi tiếng nhất miền Nam.

Bãi rác lớn bên hông Chợ cá Trần Quốc Toàn. (Ảnh: John Beck)

Bên hông trái của chợ có một trụ nước công cộng. Những ngày bị cúp nước, mọi người qua đó tắm giặt và gánh nước về nhà dùng. Người ta họp chợ trong nhà lồng của chợ và phía sau chợ. Sau bãi rác bên cạnh chợ cá còn có các sạp hàng lớn xây cất tạm bợ.

Ở giữa nhà lồng chợ có gánh bún riêu. Bún riêu ở đây khác hẳn với bún riêu của người Nam (nấu với gạch cua) là người bán lại nấu với tôm khô, mực khô, cà chua và ăn với bún lớn cùng rau sống. Cái vị ngon của bún riêu này làm tôi nhớ mãi đến bây giờ. Buổi chiều tối thì có nhiều quầy bar của các cô gái bán bia và đồ nhậu cho các ông. Khi nào tôi thấy người ta xịt nhiều xe nước và dầu thơm thì tôi biết lúc ấy có tổng thống Ngô Đình Diệm (VNCH cũ) hay các chức sắc lớn sắp đi ngang qua.

Trong các Tết xưa, bạn hàng thường nghỉ đến mùng 8, mùng 9 Tết mới họp chợ đông trở lại. Từ mùng 4 Tết thì chỉ bán lại rai. Khi bắt đầu giao thừa cuối năm, nhà nào cũng đóng cửa nghỉ ăn tết, đường phố vắng tanh, cờ treo rục đường và ai cũng mặc quần áo mới đẹp ra đường đi chùa, đi chúc Tết. Cảm giác những ngày Tết đối với một đứa nhỏ như tôi thật là thiêng liêng, khó quên.

Ngày tháng trôi qua đến đầu năm 1975, chợ cá dời về Chánh Hưng quận 8 (nay là chợ đầu mối Bình Điền). Thay vào đó là chợ bán phụ tùng xe đạp, xe Honda. Được vài năm thì chợ phụ tùng xe dời về quận 5 và chợ cá cũ thành khu triển lãm hàng kỹ thuật. Từ năm 1970, trường tiểu học Đồng Tiến được xây lại và biến thành trường trung học Đồng Tiến.

Do nhu cầu sinh viên về khoa Canh Nông tăng cao, từ 50 sinh viên Súc khoa lên đến 500 sinh viên cho các ngành Nông nghiệp của đại học Minh Đức nên kể từ niên khoá 1974-1975, trường trung học Đồng Tiến được phân đôi. Nửa bên là trường trung học Đồng Tiến và nửa bên kia là trường đại học Kỹ thuật Canh nông Minh Đức thuộc viện đại học Minh Đức.

Sau 1975, bạn hàng cá tập trung về chợ cầu Ông Lãnh, quận 1. Nhưng rồi sự hoạt động của chợ đầu mối thủy sản Cầu Ông Lãnh và cầu Muối quá tải nên chỉ tồn tại đến tháng 10/2003 thì chấm dứt và dời về chợ Bình Điền, quận 8. Trường Kỹ thuật Canh nông Minh Đức, cũng như tất cả các sinh viên Nông Nghiệp của các viện đại học tư, được sáp nhập và chuyển về trường Nông Nghiệp Sài Gòn, đường Cường Để, quận 1, trả lại cơ sở cho trường Đồng Tiến. Khu Triển lãm hàng kỹ thuật xưa, nay biến thành Siêu thị Sài Gòn to đùng.

(Ảnh internet)

Trường trung học Đồng Tiến cũng chịu nhiều thay đổi sau 1975: Từ 1975 đến 1986 là trường phổ thông trung học Nam Kỳ Khởi Nghĩa. Từ 1986 đến 1991 là Trung học vừa học vừa làm Lê Minh Xuân. Và từ 1991 đến nay (2017) là trường trung học phổ thông Nguyễn Khuyến. Địa chỉ cũ 514 Nguyễn Tri Phương được đổi thành 50, đường Thành Thái thuộc phường 12, quận 10....

Thời cuộc thay đổi, cảnh vật thay đổi, xã hội thay đổi. Mọi thứ đều thay đổi nhưng sao lòng tôi không thể nào thay đổi theo kịp cái mới nên nỗi buồn và cô đơn cứ bám mãi tôi đến cuối đời rồi vẫn chưa dứt.

Sông kia rày đã nên đồng...

Sài gòn, ngày 9/12/2017

Nguyễn thị Thanh Tùng

Khoá 2 Trồng Trọt (1976-1981)

Đại học Nông nghiệp 4 cũ.